

Секція 4

Забезпечення якості професійної освіти з урахуванням вимог сучасного ринку праці

*Петро Лузан,
головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор, м. Київ (Україна)*

ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ

Підвищення рівня якості підготовки фахівців у коледжах на сьогодні визначено домінантним напрямом модернізації фахової передвищої освіти. Насамперед, це зумовлено суттєвим посиленням соціальних вимог до підготовленості випускників коледжів, які вже з перших днів роботи за фахом мають демонструвати уміння успішно розв'язувати складні виробничо-технологічні ситуації, здатності системно і безперервно опановувати нові виробничі технології.

Забезпечити необхідну якість фахової передвищої освіти неможливо без об'єктивного, надійного оцінювання результатів професійної підготовки фахівців у коледжах. Проте педагогічною наукою поки що не напрацьовано належного науково-методичного забезпечення цього процесу, доступних і валідних методик та технологій визначення рівня компетентнісних досягнень студентів. Це певним чином відображається й на освітній практиці: педагогічні працівники часто контролюють лише сформованість знань студентів, послуговуючись застарілими технологіями контролю та лишаючи поза увагою методику оцінювання компетентнісних досягнень майбутніх техніків, технологів, менеджерів. Відтак обґрунтування теоретичних і методичних засад оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах нині є вкрай актуальною і важливою науково-педагогічною проблемою.

Нова компетентнісна концепція вимагає перебудови узвичаєної системи освітнього процесу, вдосконалення змісту, форм, методів, засобів навчання, інструментів та процедур оцінювання результатів навчальних досягнень

студентів. І, передусім, маємо суттєво оновити, модернізувати комплекс провідних принципів оцінювання результатів навчання. До таких основних правил сучасного оцінювання якості підготовки фахівців відносимо:

– *чітке визначення очікуваних результатів навчання*: заплановані для перевірки результати навчання мають бути конкретними, такими, які можна перевірити, досягнути; вони повинні відповідати освітнім цілям і завданням; освітні результати мають співвідноситися з достатнім терміном часу для їх опанування студентами;

– *об'єктивність оцінювання компетентнісних досягнень студентів*. Під об'єктивним оцінюванням розуміємо особливий вид педагогічної діяльності з установалення цінності (рівня) досягнутого студентом (шляхом порівняння початкового рівня з досягнутим і досягнутого рівня з еталоном – вимогами освітнього стандарту, освітньо-професійної програми). Мова йде про те, що оцінювати маємо не навчальні дії чи навчально-пізнавальну діяльність учня, не знання й навички як такі, а певний продукт, який учень отримав за результатами виконання діагностичного завдання;

– *системність і систематичність оцінювання результатів навчання учнів*: оцінювання результатів навчальних досягнень учнів та їх аналіз мають відповідати структурним компонентам змісту освіти. Задля вчасного коригування освітнього процесу оцінювання якості підготовки студентів за освітньо-професійною програмою має здійснюватися регулярно, постійно протягом семестру та навчального року, на етапах попереднього, поточного, тематичного (модульного), підсумкового контролю освітніх результатів;

– *єдності вимог*: контрольні завдання мають розроблятися на основі задекларованих стандартами (освітньо-професійними програмами) освітніх результатів, що набуваються здобувачами певної спеціальності у процесі опанування професійною компетентністю;

– *позитивний підхід в оцінюванні результатів навчання учнів*. Оцінка як результат оцінювання має орієнтуватися на рівень досягнень і прогрес учня, не підкреслювати його невдачі: лише такий підхід забезпечує реальний,

стимулювальний вплив на розвиток навчально-пізнавальної діяльності майбутнього фахівця, пізнавальних потреб та мотивів учіння вихованців;

– *індивідуальний підхід під час оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – забезпечення таких дидактичних умов, за яких враховується рівень навченості та інтелектуальні можливості здобувачів, знімається психологічне напруження, тривога учнів за об'єктивність оцінювання їх знань, створюється атмосфера доброзичливості, а справедлива оцінка стимулює кожного учня до систематичної навчально-пізнавальної діяльності, до ліквідації виявлених помилок і недоліків;

– *багатовимірність оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – оцінюватися мають одночасно всі визначальні складники професійної компетентності, що набувається майбутнім фахівцями. Зокрема, при підсумковому оцінюванні важливо визначити рівень професійних знань, умінь та навичок майбутнього фахівця, його ставлення до професійної діяльності, сформованість професійних якостей випускника тощо;

– *адекватність інструментів оцінювання компетентнісних досягнень студентів.* Система інструментів оцінювання (методів і процедур) має відповідати навчальним завданням, об'єктам і суб'єктам оцінки, стилям навчання студентів і функціям оцінювання;

Отже, оцінювання якості підготовки кваліфікованих робітників, фахівців як процедура зіставлення визначених результатів навчання студентів із задекларованими в освітніх стандартах (освітньо-професійних програмах) компетентностями має здійснюватися з дотриманням схарактеризованих принципів та обґрунтованих педагогічних умов. Ознайомлення педагогічної громадськості, фахової передвищої освіти з результатами системного, заздалегідь спланованого, об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень студентів має бути запорукою суттєвого поліпшення якості підготовки фахівців у закладах професійної освіти.

– дотримання балансу суб'єктів оцінювання. Формальне оцінювання (викладачем, педагогічною громадськістю) має поєднуватися з самооцінками студентами результатів власних навчальних досягнень та взаємооцінками.

Природно, дотримання вимог зазначених принципів можливе при забезпеченні певних умов оцінювання якості професійної підготовки фахівців, до яких відносимо: цілеспрямоване застосування валідних, надійних, точних методів об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів; застосування декількох інструментів оцінювання (учені називають від 2 до 4) якості підготовки фахівців (тестування, спостереження, проєкт, практичне завдання, обговорення, презентація, інтерв'ю, рольові ігри та ін.), кожен з яких є найбільш адекватним для оцінки відповідного об'єкта, що діагностується (складника професійної компетентності – професійних знань, умінь, навичок, ставлень, особистісних якостей тощо); інструменти оцінювання якості підготовки фахівців мають бути релевантними об'єктам оцінки і особливостям учнів; продукування висновків про якість підготовки кваліфікованих робітників, фахівців здійснюється на основі урахування інформації з різних джерел, включаючи самооцінки студентів та взаємооцінки одногрупників.

Отже, оцінювання якості підготовки кваліфікованих робітників, фахівців як процедура зіставлення визначених результатів навчання студентів із задекларованими в освітніх стандартах (освітньо-професійних програмах) компетентностями має здійснюватися з дотриманням схарактеризованих принципів та обґрунтованих педагогічних умов. Ознайомлення педагогічних працівників коледжів з результатами системного, заздалегідь спланованого, об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень студентів має бути запорукою суттєвого поліпшення якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти.